

Sposoby
zaspokajania roszczeń
w postępowaniu
upadłościowym
obejmującym likwidację
majątku upadłego

Paweł Janda

Oficyna

a Wolters Kluwer business

**Sposoby zaspokajania
roszczeń w postępowaniu
upadłościowym
obejmującym likwidację
majątku upadłego**

Paweł Janda

Prawo jest na naszej stronie!

**www.profinfo.pl
www.wolterskluwer.pl**

- codzienna aktualizacja
- pełna oferta
- zapowiedzi wydawnicze
- rabat na zamówienia zbiorcze
do negocjacji
- uproszczony sposób zakupu e-mailem:
zamowienia.internet@wolterskluwer.pl

Sposoby zaspokajania roszczeń w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego

Paweł Janda

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Stan prawny na 30 września 2007 r.

Wydawca:
Izabela Dorf

Redakcja:
Katarzyna Szubińska, Anna Pura

Skład, łamanie:
JustLuk, Łukasz Drzewiecki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-609-2
ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Skleniarz, ul. J. Lea 118, 30-133 Kraków

Spis treści

Wykaz skrótów.....	7
Wprowadzenie	9
Rozdział I	
Zaspokojenie roszczeń wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego	11
Rozdział II	
Pojęcie wierzyciela w postępowaniu upadłościowym	25
1. Wierzytelność upadłościowa a wierzytelność w stosunku do masy.....	25
2. Relacja pojęcia wierzyciela w postępowaniu upadłościowym a wierzyciela w rozumieniu kodeksu cywilnego.....	28
3. Wierzyciel osobisty a wierzyciel rzeczowy.....	29
4. Tryb dochodzenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym	32
Rozdział III.	
Sposoby zaspokajania roszczeń.....	44
1. Zaspokojenie wierzyciela w drodze podziału funduszy masy upadłości	44
1.1. Fundusze masy upadłości	46
1.2. Charakter prawny planu podziałowego.....	51
1.3. Postępowanie podziałowe.....	55
1.4. Zasady zaspokajania roszczeń w drodze podziału ogólnych funduszy masy upadłości	61
1.5. Kategorie zaspokojenia wierzycieli w drodze podziału ogólnych funduszy masy upadłości	63
1.6. Koszty postępowania upadłościowego	65

1.7. Inne wierzytelności podlegające zaspokojeniu w pierwszej kategorii	70
1.8. Kategoria druga	73
1.9. Kategoria trzecia	73
1.10. Kategoria czwarta	74
2 Podział sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo	75
2.1. Postępowanie zmierzające do podziału sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo w postępowaniu podziałowym	84
2.2. Kolejność zaspokajania roszczeń zabezpieczonych hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym i hipoteką morską	88
3. Szczególny sposób zaspokojenia zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego	94
3.1. Skuteczność ustanowienia zastawu rejestrowego w stosunku do masy upadłości	95
3.2. Zaspokojenie zastawnika zastawu rejestrowego przez przejęcie na własność i sprzedaż przedmiotu zastawu	98
4. Wyłączenie z masy upadłości	104
4.1. Majątek upadłego stanowiący masę upadłości	105
4.2. Przedmiot wyłączenia z masy upadłości	106
4.3. Podstawy wyłączenia z masy upadłości	109
4.4. Wpływ czynności powierniczych na wyłączenie z masy	111
4.5. Rodzaje wyłączenia	122
4.6. Prawo zatrzymania w postępowaniu o wyłączenie z masy	125
4.7. Tryb dochodzenia roszczeń o wyłączenie z masy	127
4.8. Zabezpieczenie powództwa o wyłączenie z masy upadłości	131
4.9. Pozasądowe wyłączenie z masy	133
5. Potrącenie jako sposób zaspokojenia roszczenia wierzyciela po ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku	134
5.1. Ogólne uwagi o potrąceniu na tle kodeksu cywilnego	134
5.2. Przesłanki pozytywne potrącenia w postępowaniu upadłościowym	136
5.3. Negatywne przesłanki potrącenia	139
5.4. Przesłanki formalne skutecznego potrącenia	147
5.5. Skutki potrącenia w postępowaniu upadłościowym	150

Wykaz skrótów

Źródła prawa

- k.c.** – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.p.c.** – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.r.o.** – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
- o.p.** – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. zm.)
- pr. up.** – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.)
- p.u.n.** – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.)
- u.k.w.h.** – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.)
- u.s.u.s.** – ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 z późn. zm.)
- u.z.r.r.z.** – ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. Nr 149, poz. 703 z późn. zm.)

Organy orzekające

- NSA** – Naczelny Sąd Administracyjny
- SN** – Sąd Najwyższy

- SA** – Sąd Apelacyjny
InsO – Insolvenzordnung vom. 5 Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866)

Czasopisma

- PiP** – Państwo i Prawo
PiZS – Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PPiA – Przegląd Prawa i Administracji
PPH – Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Bank. – Prawo Bankowe
Pr. Spółek – Prawo Spółek
PS – Przegląd Sądowy
St. Praw – Studia Prawnicze
TTP – Transformacje Prawa Prywatnego

Orzecznictwo

- Lex** – System Informacji Prawnej „Lex OMEGA”
M. Pod. – Monitor Podatkowy
M. Praw. – Monitor Prawniczy
MSiG – Monitor Sądowy i Gospodarczy
ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSN(C) – Orzeczenia Sądu Najwyższego (Izba Cywilna)
OSNCK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich

Publikatory

- Dz. U.** – Dziennik Ustaw

Inne

- OECD** – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

Wprowadzenie

Nadrzędnym celem postępowania upadłościowego jest zaspokojenie roszczeń w jak najwyższym stopniu. Można zatem stwierdzić, iż problematyka związana z zaspokojeniem wierzycieli jest jedną z najistotniejszych dla prawa upadłościowego i naprawczego. Wydaje się więc, że kompleksowe omówienie sposobów zaspokajania wierzycieli – co czynię w oddanej do Państwa rąk książce – stanowi analizę środków prawnych służących zabezpieczeniu wierzytelności oraz realizacji roszczeń wierzycieli w postępowaniu upadłościowym.

Ustawa przewiduje kilka możliwości zaspokojenia się uczestników postępowania upadłościowego: zaspokojenie w drodze planu podziału funduszów masy upadłości, planu podziału sum uzyskanych ze zbycia przedmiotu obciążonego, szczególnie sposób zaspokojenia zastawnika rejestrowego, wyłączenia z masy upadłości czy potrącenie lub też bieżące zaspokajanie w miarę wpływu stosownych sum do masy upadłości. Poszczególne drogi realizacji roszczeń uzależnione są od charakteru wierzytelności lub praw oraz czasu ich powstania. W związku z powyższym omówione zostały, oprócz każdego z trybów zaspokojenia, również rodzaje wierzytelności oraz praw, które uzasadniają wybór danego sposobu zaspokojenia, z czym z kolei związane są przywileje i pierwszeństwa w zaspokojeniu roszczeń.

Zamiarem moim było przybliżenie doktrynalnych i praktycznych aspektów materialnoprawnych jak i procesowych, związanych z zaspokajaniem roszczeń w postępowaniu upadłościowym. Myślę, iż pozycja ta będzie przydatna dla profesjonalistów zajmujących się szeroko pojętym prawem gospodarczym: sędziom, w szczególności sędziom-komisarzom, adwokatom, radcom prawnym, syndykom, nadzorom sądowym, zarządcom, notariuszom. Omówiona bowiem problematyka dotyka przepisów

prawa materialnego zawartych nie tylko w prawie upadłościowym i naprawczym, ale także m.in. kodeksie cywilnym, ustawie o księgach wieczystych i hipotece, ustawie o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ordynacji podatkowej. Omówione zostały również wszelkie zagadnienia proceduralne związane z poszczególnymi trybami zaspokojenia (plan podziału, potrącenie, zaspokojenie zastawnika rejestrowego, wyłączenie z masy upadłości), które pojawiają się chociażby na tle ustawy prawo upadłościowe i naprawcze i odpowiednio stosowanych przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Starałem się też zwrócić uwagę na fakt, iż prawo upadłościowe i naprawcze w sposób szczególny chroni osoby trzecie, którym postępowanie upadłościowe narusza przysługujące im prawa bezwzględne oraz uprawnionych posiadających zabezpieczenie na majątku upadłego w postaci ograniczonych praw rzeczowych w ten sposób, że pozwala im na zaspokajanie się przed innymi uczestnikami postępowania zgodnie z charakterem tych zabezpieczeń i nie narusza kolejności zaspokajania wynikających z odrębnych ustaw. Osoby te mogą to czynić z pominięciem innych wierzycieli uczestniczących w postępowaniu upadłościowym.

Za opiekę naukową składam wyrazy podziękowania prof. Andrzejowi Jakubeckiemu.

Rozdział I

Zaspokojenie roszczeń wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego

Dla prawidłowej interpretacji przepisów jakiegś dziedziny prawa, w tym wypadku prawa upadłościowego i naprawczego¹ niezbędnym jest poznanie podstawowych założeń aksjologicznych ustawy. Ustalenie hierarchii celów postępowania upadłościowego nie ma wyłącznie teoretycznego znaczenia, bowiem naczelne zasady jakiegś gałęzi prawa wpływają na wykładnię poszczególnych przepisów danej ustawy, a w konsekwencji decydują o właściwym ich stosowaniu. Ich poznanie staje się niezbędnym także dla prawidłowej wykładni norm prawnych dotyczących omawianej tematyki – sposobów zaspokojenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym. Dlatego też poznanie podstawowego celu postępowania upadłościowego niezależnie od sposobu jego prowadzenia, czy to w drodze układu dłużnika z wierzycielami, czy też likwidacji majątku upadłego, ma istotne znaczenie nie tylko dla organów tego postępowania, tj. sądu, sędziego komisarza, syndyka, zarządcy, nadzorcy sądowego, ale również dla uczestników postępowania upadłościowego, tj. upadłego i wierzycieli, w tym również dla osób trzecich². Mimo iż ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze służy ochronie wszystkich wierzycieli niewypłacalnego dłużnika, szczególnemu traktowaniu podlegają uczestnicy postępowania, którzy na składnikach masy upadłości ustanowione mają prawa zastawnicze: hipotekę, zastaw, zastaw rejestrowy, zastaw skarbowy, hipotekę morską, a także prawa oraz

¹ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.), zwana dalej p.u.n.

² Na temat osoby trzeciej w postępowaniu upadłościowym zob. P. Janda, *Status osoby trzeciej w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego*, PS 2005, nr 2; tenże, *Pojęcie wierzyciela w postępowaniu upadłościowym*, PS 2006, nr 6.